

УДК 616.61-006-036.8(477.63)

ДИНАМІКА ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА РАК НИРКИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2003–2012 рр.

В.П. Стусь ¹, В.М. Слюсарев ²

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпропетровськ, Україна ¹
КЗ «Дніпропетровський клінічний онкологічний диспансер»
Дніпропетровської обласної ради, м. Дніпропетровськ, Україна ²

Вступ. Рак нирки (РН) зустрічається у 3% випадків усіх злоякісних новоутворень та посідає 10-те місце за рівнем захворюваності у дорослих. Серед усіх вперше виявлених злоякісних новоутворень нирки майже 85% складає нирково-клітинний рак. Нирково-клітинний рак – це пухлина нирки, що розвивається з епітелію ниркових каналців [4].

Починаючи з 1975 р., з кожним роком спостерігається зростання захворюваності на РН, збільшуючись щорічно на 2–3%. Так, у Росії з 1992 до 1998 р. захворюваність на дану пухлину збільшилась з 6,6 до 9,0 на 100 тис. населення, а з 1998 до 2008 р. – з 9,0 до 12,2 відповідно. У США протягом 2008 р. було зареєстровано 54 390 нових випадків захворювання, що призвело до смерті 13 010 чоловік. Приблизно 35% хворих на РН гинуть протягом 5 років після встановлення діагнозу [1, 3, 4].

Матеріали та методи дослідження. Проаналізовано показники захворюваності, летальності, результати диспансерного обліку та спеціальних методів лікування хворих на рак нирки у Дніпропетровській області за 10 років (2003–2012) [5].

Результати та їх обговорення. У Дніпропетровській області протягом 2009–2011 рр. серед найбільш поширених онкологічних захворювань РН стійко посідає 9-те – 10-те місце, при цьому захворюваність на дану хворобу протягом трьох років стійко зростала з 11,1 до 12,1%. Серед усіх випадків онкологічних захворювань на 01.01.2012 р. у Дніпропетровській області РН складає 3%, що відповідає світовим показникам (рис. 1).

Із 2003 до 2012 р. захворюваність на РН у Дніпропетровській області зростає з 8,3 на 100 тис. населення (294 осіб) до 12,6 на 100 тис.

Рис. 1. Діаграма онкологічних хвороб у Дніпропетровській області

населення (419 осіб). У порівнянні з показниками за вказаний термін загалом по Україні захворюваність на РН з 9,4 на 100 тис. населення (4482 осіб) зростає до 11,5 на 100 тис. населення (5245 осіб). При цьому динаміка росту захворюваності на РН дещо повільніша по Україні, ніж по Дніпропетровській області. Також звертає на себе увагу факт, що смертність від РН протягом 2003–2012 рр., з урахуванням коливань у той чи інший бік, у цілому залишається стабільною, при цьому летальність до року має стійку тенденцію до зниження як у Дніпропетровській області, так і в Україні (табл. 1).

Швидкість зростання рівня захворюваності на РН потребує не стільки активізації профоглядів, скільки розробки та впровадження спеціальної просвітницької та масштабної скринінгової програми із залученням фахівців різних спеціальностей, особливо лікарів загальної практики [2, 6].

У Дніпропетровській області спостерігається збільшення кількості хворих I–II ст. РН з 122 (2003 р.) до 217 (2012 р.), при цьому кількість хворих III та IV ст. за 10 років коливалася як у бік зростання, так і в бік зменшення (табл. 2).

У Дніпропетровській області з 2003 до 2012 р. спостерігається збільшення кількості хворих із вперше встановленим діагнозом із 276 до 384 відповідно. Також показник 5-річного виживання за вказаний термін має стійку тенденцію до зростання, як і кількість хворих на РН у Дніпропетровській області, що перебува-

ють на диспансерному обліку. Загалом за останні 10 років, з урахуванням коливань, спостерігається зниження відсотка занедбаних випадків РН з 23,1% до 14,1% (табл. 3).

Із 2003 до 2012 р. у Дніпропетровській області чітко простежується тенденція збільшення як кількості вперше виявлених хворих на РН, так і кількості хворих, що отримали спеціальні методи лікування (табл. 4).

Порівнюючи розподіл хворих на РН за засобами лікування відмічається безумовне зростання тільки хірургічних методів та зниження комбінованих та комплексних, причому ця тенденція більше виражена у Дніпропетровській області (табл. 5).

Висновки.

1. Із 2003 до 2012 р. як у Дніпропетровській області, так і в Україні загалом відмічається зростання захворюваності на РН, при цьому кількість виявлених хворих з I–II ст. захворювання має тенденцію до збільшення. Цей факт обумовлений запровадженням до практики новітніх засобів обстеження та діагностики.

2. За вказаний термін за засобами лікування відмічається значне переважання хірургічних засобів, що обумовлено збільшенням кількості виявлених хворих із локальними формами РН, поширенням органозберігаючих та малоінвазивних методик лікування.

3. Смертність від РН у Дніпропетровській області, як і в Україні в цілому, з урахуванням коливань у той чи інший бік, за останні 10 років залишається на стабільному рівні.

Список літератури

1. Аполихин О.И., Сивков А.В., Солнцева Т.В., Комарова В.А. Анализ урологической заболеваемости в Российской Федерации в 2005–2010 годах // *Экспериментальная и клиническая урология*. – 2012. – № 2. – С. 4–12.
2. Возіанов С.О., Сайдакова Н.О., Старцева Л.М. Стан та перспективи розвитку урологічної служби в Україні // *Урологія*. – 2013. – Т. 17, № 3. – С. 89–95.
3. Ежегодный бюллетень Национального канцер-регистра «Рак в Україні. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби» № 6–14 в 2003–2012 рр.
4. *Клиническая онкоурология / Под редакцией проф. Б.П. Матвеева*. – М., 2011. – 934 с.
5. Показники діяльності онкологічної служби в Дніпропетровській області у 2003–2012 рр.
6. Ухаль Є.М., Кваша А.Н. О целесообразности скринингового подхода к диагностике злокачественных опухолевых образований почек в амбулаторных условиях у пациентов группы риска // *Урология*. – 2012. – Т. 16, № 3. – С. 28–30.

Таблиця 1

Захворюваність та летальність, за роками

Рік	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		
	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	Дніпропетровська область	Україна	
Захворюваність (абс. чис.)	294,0	4482	339	4636	344	4633	356	4598	363	5156	405	4990	374	5146	390	5428	403	5245	419	419	x
Захворюваність на 100 тис. населення	8,3	9,4	9,7	9,8	9,9	9,8	10,3	9,8	10,6	11,1	11,9	10,8	11,1	11,2	11,3	11,9	12,1	11,3	12,6	x	
Кількість зар. смерт.	181	2394	176	2397	184	2264	186	2300	207	2492	213	2385	159	2448	184	2494	187	2400	175	175	x
Смертність на 100 тис. населення	5,1	5,0	5,0	5,0	5,3	4,8	5,4	4,9	6,1	5,4	6,3	5,2	4,7	5,3	5,5	5,5	5,6	5,3	5,3	5,3	x
Не прожили 1 року (%)	34,4	34,5	32,0	33,4	31,5	33,4	31,3	31,0	30,6	30,2	32,0	30,2	27,0	28,5	27,4	25,8	27,4	25,8	24,0	24,0	x

Таблиця 2

Розподіл хворих на рак нирки за стадіями, за роками

Рік	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
I–II стадія	122(44,5%)	127(45%)	127(45%)	139(49,6%)	151(52,2%)	149(49%)	186(52,8%)	170(52%)	165(52,7%)	193(53%)	193(53%)	165(52,7%)	170(52%)	165(52,7%)	193(53%)	193(53%)	165(52,7%)	193(53%)	217(59,1%)	217(59,1%)
III стадія	87(31,8%)	88(31,2%)	88(31,2%)	73(26,1%)	77(26,6%)	100(32,9%)	111(31,5%)	110(33,6%)	100(32,9%)	111(31,5%)	111(31,5%)	89(28,4%)	110(33,6%)	89(28,4%)	100(27,5%)	100(27,5%)	89(28,4%)	100(27,5%)	96(26,2%)	96(26,2%)
IV стадія	65(23,7%)	67(23,8%)	67(23,8%)	68 (24,3%)	61(21,2%)	55(18,1%)	55(15,7%)	47(14,4%)	55(18,1%)	55(15,7%)	55(15,7%)	55(15,7%)	47(14,4%)	59(18,9%)	71(19,5%)	71(19,5%)	59(18,9%)	71(19,5%)	54(14,7%)	54(14,7%)

Таблиця 3

Результати диспансерного нагляду за хворими на рак нирки у Дніпропетровській області, за роками

Рік	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Вперше в житті встановлений діагноз	276	318	308	330	337	378	352	352	368	384
Із них виявлені на профілактичних оглядах	10	16	22	22	24	32	26	43	39	37
Перебувають на «Д» на кінець року	1389	1418	1588	1712	1821	1954	2038	2168	2258	2377
Із них 5 і більше років	629	695	746	819	892	939	968	1054	1125	1212
Із них морфологічно підтверджено	611	669	712	784	846	878	910	991	1066	1155
Померло всього	181	176	184	186	207	213	159	184	187	175
Померло до року	99	89	101	97	101	108	102	97	97	88
% занедбаних випадків	23,1	20,4	20,1	17,7	16,0	13,8	12,8	15,8	18,4	14,1

Таблиця 4

Кількість хворих на рак нирок, що отримали спеціальні методи лікування, за роками

Рік	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість хворих, яким вперше в житті встановлений діагноз РН	276	318	308	330	337	378	352	352	368	384
Кількість хворих, що отримали спеціальне лікування	218	215	252	250	261	301	267	288	323	338
Із них хворі, які зареєстровані в поточному році	169	168	184	188	204	241	214	218	248	269
% від зареєстрованих	61,2	52,8	59,7	57,0	60,5	63,8	60,8	61,9	67,4	70,1
% охоплення спеціальним лікуванням по Україні	59,6	59,9	62,8	62,3	64,8	66,6	67,7	64,1	68,2	x

Таблиця 5

Розподіл хворих на РН за засобами лікування, за роками

Регіон	Лікування											
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
Україна	Тільки хірургічне (%)											
	64,0	63,5	63,6	67,4	69,3	70,8	72,7	77,0	84,3	x		
Дніпропетровська область	Комбіноване або комплексне (%)											
	24,1	24,6	23,8	22,6	21,5	19,4	17,4	14,6	12,1	x		
Дніпропетровська область	Тільки хірург. (%)											
	65,7	76,2	63,6	70,2	80,9	81,3	84,6	82,1	93,1	90,3		
Дніпропетровська область	Комбіноване або комплексне (%)											
	26,6	18,6	26,6	22,4	15,3	15,0	12,4	13,5	55,3	7,7		

Реферат

ДИНАМИКА ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ РАКОМ ПОЧКИ В ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ В 2003–2012 ГГ.

В.П. Стусь, В.Н. Слюсарев

Проанализированы показатели заболеваемости, летальности, результаты диспансерного наблюдения и специальных методов лечения больных раком почки в Днепропетровской области за 10 лет (2003–2012 гг.).

Выявлено, что среди всех случаев онкологических заболеваний в Днепропетровской области рак почки (РП) составляет 3%, что соответствует мировым показателям. С 2003 по 2012 г. заболеваемость РП в Днепропетровской области возросла с 8,3 на 100 тыс. населения (294 чел.) до 12,6 на 100 тыс. населения (419 чел.). Смертность от РП на протяжении 2003–2012 гг., с учетом колебаний в ту или иную сторону, в целом остается стабильной, при этом летальность до года имеет устойчивую тенденцию к снижению как в Днепропетровской области, так и в Украине. Отмечено увеличение количества больных I–II ст. РП в Днепропетровской области с 122 (2003 г.) до 217 (2012 г.), при этом количество больных III и IV ст. за 10 лет колебалось как в сторону увеличения, так и в сторону уменьшения. Наблюдается увеличение количества больных с впервые установленным диагнозом с 276 до 384 соответственно. Также показатель 5-летней выживаемости за указанный срок имеет устойчивую тенденцию к росту, как и количество больных РП в Днепропетровской области, находящихся на диспансерном учете. Всего за последние 10 лет, с учетом колебаний, наблюдается снижение процента запущенных случаев РП с 23,1% до 14,1%.

Обнаружена четкая тенденция увеличения как количества впервые выявленных больных РП, так и количества больных, получивших специальные методы лечения. За указанный срок по способам лечения отмечается значительное преобладание хирургических методов, что обусловлено увеличением количества выявленных больных с локальными формами РП, распространением органосохраняющих и малоинвазивных методик лечения.

Ключевые слова: рак почки, заболеваемость, Днепропетровская область

Адреса для листування

Стусь Віктор Петрович
E-mail: victor.stus@gmail.com

Summary

INCIDENCE OF RENAL CELL CARCINOMA IN THE DNIPROPETROVSK REGION IN 2003–2012 YEARS

V.P. Stus, V.M. Slusarev

Analyzed the incidence, mortality, the results of clinical supervision and special methods of treating patients with kidney cancer in the Dnipropetrovsk region for 10 years (2003–2012).

Revealed that among all cancer cases in the Dnipropetrovsk region Renal Cell Carcinoma (RCC) is 3%, which corresponds to the world standards. From 2003 to 2012 the incidence of RCC in the Dnipropetrovsk region increased from 8,3 per 100 thousand population (294 pers.) to 12,6 per 100 thousand population (419 pers.). Mortality from RCC for 2003–2012 years, taking into account fluctuations in one direction or another, as a whole remains stable, with mortality up to a year has been a steady downward trend in the Dnipropetrovsk region, and Ukraine. Revealed an increase in the number of patients stage I–II. RCC in the Dnipropetrovsk region with 122 (2003) up to 217 (2012), the number of patients with III and IV stage. 10 years ranged from increase and downwards. An increase in the number of patients with newly diagnosed from 276 to 384, respectively. Also, a 5-year survival rate after this period has steadily increased as the number of RCC patients in the Dnipropetrovsk region, located at a dispensary. In just the last 10 years, taking into account the fluctuations observed decrease in the percentage of severe cases of RCC from 23,1% to 14,1%.

A clear trend of increasing both the number of new cases of RCC, and the number of patients who have received special treatment. After this period for treatments showed a significant predominance of surgical techniques due to increased number of identified patients with local forms of RCC, the increasing of nephron-sparing surgery and minimally invasive treatment techniques.

Keywords: renal cell carcinoma, morbidity, Dnipropetrovsk region